

Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Історичний факультет
Кафедра всесвітньої історії

Андрій ШЕВЧУК

Методичні рекомендації для підготовки до
семінарських занять з вибіркової освітньої компоненти
**«Міжнародні союзи та об'єднання
нової та новітньої доби»**

ЖИТОМИР 2023

УДК 94(4):327.3

Ш 37

*Рекомендовано до друку вченою радою Житомирського державного
університету імені Івана Франка
(протокол № 13 від 29 червня 2023 року)*

Рецензенти:

Власюк І. М. – кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії Житомирського державного університету імені Івана Франка, доцент.

Кондратюк Ю. С. – кандидат історичних наук, доцент кафедри філософсько-історичних студій і масових комунікацій Державного університету «Житомирська політехніка», доцент.

Панченко В. С. – кандидат історичних наук, викладач вищої категорії, викладач-методист, голова Центру науки, голова циклової комісії гуманітарних та природничих дисциплін ВСП «Житомирський торговельно-економічний фаховий коледж ДТЕУ».

Ш 37

Шевчук А. В. Методичні рекомендації для підготовки до семінарських занять з вибіркової освітньої компоненти «Міжнародні союзи та об'єднання нової та новітньої доби». Житомир: Вид. ЖДУ імені Івана Франка, 2023. 39 с.

У методичних рекомендаціях для підготовки до семінарських занять з вибіркової освітньої компоненти «Міжнародні союзи та об'єднання нової та новітньої доби» для здобувачів освітніх програм Житомирського державного університету імені Івана Франка вміщено навчальний план, плани семінарських занять, тестові завдання для перевірки знань здобувачів, питання до заліку, список рекомендованої літератури та джерел, критерії оцінювання знань.

УДК 94(4):327.3

©Шевчук А. В.

©Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2023

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Програма курсу «Міжнародні союзи та об'єднання нової та новітньої доби».....	6
Навчально-тематичний план	8
Список рекомендованої літератури.....	9
Плани семінарських занять та завдання для самопідготовки	11
Тестові завдання для перевірки знань здобувачів з вибіркової освітньої компоненти «Міжнародні союзи та об'єднання нової та новітньої доби».....	26
Питання до заліку.....	34
Критерії оцінювання знань здобувачів освіти	37

ВСТУП

У сучасному світі велику роль відіграють міжнародні союзи та об'єднання. Для будь-якого освіченого громадянина важливими є знання про Європейський Союз, Організацію Об'єднаних Націй, Організацію Північноатлантичного договору (НАТО) тощо. Розуміння передумов їх створення, етапів діяльності, цілей дозволить здобувачу освіти мати чітку уяву про мету сучасної української політики щодо європейської та євроатлантичної інтеграції, не потрапити під вплив ворожої пропаганди та зрозуміти, що наше майбутнє у Європі та НАТО.

Метою вивчення вибіркової освітньої компоненти «Міжнародні союзи та об'єднання нової та новітньої доби» є утворення навиків історичного мислення, уміння встановлювати причини та наслідки історичних явищ та подій, а також набувати навичок дослідження та аналізу процесів у соціальній, економічній, політичній сферах, які відбувалися у світовій політиці впродовж XVI – початку XXI ст. Головна увага звертатиметься на теоретичні проблеми становлення, розвитку і розпаду міжнародних союзів та об'єднань, їх впливу на події європейської і світової історії. Здійснюватиметься формування у здобувачів вищої освіти системи знань про історію цивілізації; суджень про складнощі функціонування міжнародних об'єднань та організацій нового та новітнього періоду; отримання відповідних навичок розуміння процесів у сфері законів історичного розвитку.

Основними **завданнями** вивчення освітньої компоненти є: з'ясувати поняття «міжнародні союзи» та «міжнародні об'єднання», охарактеризувати підходи до їх класифікації у світовій та вітчизняній історіографії; визначити особливості становлення практики укладення міжнародних союзів та об'єднань протягом нового та новітнього часу; надати об'єктивну оцінку впливу міждержавних союзів та об'єднань на розвиток міжнародних відносин протягом XVI – початку XXI ст.; вивчити закономірності, причинно-наслідкові зв'язки та спадкоємності історичного процесу; збагатити загальну культуру, навички логічного мислення здобувачів освіти.

У результаті вивчення вибіркової освітньої компоненти здобувач зобов'язаний знати:

- Основні поняття та категорії освітньої компоненти;
- специфіку укладання та функціонування міжнародних союзів та об'єднань на різних етапах історичного процесу;
- роль міждержавних союзів та об'єднань у міжнародних відносинах протягом XV ст. – поч. XXI ст.

У процесі вивчення освітньої компоненти «Міжнародні союзи та об'єднання нової та новітньої доби» здобувач повинен вміти:

- аналізувати історичні джерела різноманітного характеру;

- аналізувати поняття та категорії з запропонованого курсу;
- висловлювати та логічно обґрунтовувати свої міркування;
- давати об'єктивну оцінку функціонуванню міжнародних союзів та об'єднань у Новий та Новітній час;
- критично осмислювати й характеризувати особливості впливу міжнародних союзів та об'єднань на світову політику;
- виявляти загальні й відмінні особливості практики укладення міжнародних союзів та об'єднань на різних етапах історичного процесу.

ПРОГРАМА КУРСУ

«Міжнародні союзи та об'єднання нової та новітньої доби»

Модуль I. Міжнародні союзи та об'єднання XVI – початку XXI ст.

Тема 1. Вступ. Поняття про міжнародні союзи та об'єднання Нової і Новітньої доби. Мета, завдання курсу «Міжнародні союзи та об'єднання Нової та Новітньої доби». Поняття про міжнародні союзи та об'єднання. Їх ознаки та класифікація. Роль міжнародних союзів та об'єднань у Новій та Новітній історії. Характеристика джерел та бібліографічний аналіз.

Тема 2. Міжнародні союзи та об'єднання XVI – XVIII ст. Династичні шлюби як основа міждержавних об'єднань та союзів у Середні віки. Міжнародні союзи у зовнішній політиці держав Західної та Центральної Європи в XVI – на поч. XVIII ст. Утворення антигабсбурзької коаліції. Вплив Реформації на формування міжнародних союзів та об'єднань у Західній та Центральній Європі. Антифранцузькі коаліції кінця XVII – поч. XVIII ст. Роль міжнародних союзів західних держав у процесі колоніального поділу світу. Міжнародні союзи у зовнішній політиці держав Північної та Східної Європи в XVI – на поч. XVIII ст. Антиосманські міжнародні союзи Нової доби.

Тема 3. Міжнародні союзи та об'єднання в XIX ст. Формування антифранцузьких коаліцій наприкінці XVIII – на початку XIX ст. Віденський конгрес і його вплив на подальшу долю формування міжнародних союзів та об'єднань у Європі. Священний союз. Конгреси Священного союзу. Крах «віденської системи» міжнародних відносин у Європі. Міжпарламентський союз.

Тема 4. Формування військово-політичних блоків наприкінці XIX – на поч. XX ст. та їх вплив на світову політику. Союз трьох імператорів. Формування Троїстого союзу. Створення Антанти. Початок протистояння між Антантою та Троїстим союзом.

Тема 5. Виникнення, суть та призначення міжнародних організацій новітнього часу. Передумови виникнення міжнародних організацій, характерні риси перших утворень, основні етапи розвитку. Класифікація міжнародних об'єднань. Правові норми, принципи та їх функції. Основні органи міжнародних організацій та їх значення. Міжпарламентські й адміністративні органи. Процедура створення та припинення існування міжнародних організацій.

Тема 6. Організація Об'єднаних Націй. Процес створення Організації Об'єднаних Націй. Призначення і структура ООН. Сучасні проблеми людства і роль ООН при їх вирішенні. Офіційні цілі і принципи Організації Об'єднаних Націй. Генеральна Асамблея, секретаріат і постійні комітети, економічна і соціальна рада. Установи з економічних питань і постійні комітети, функціональні комісії й органи експертів. Регіональні комісії. Участь України в роботі ООН.

Тема 7. Економічні та фінансові спеціалізовані установи ООН. Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ). Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ). Всесвітній поштовий союз (Женева, Швейцарія). Міжнародний валютний фонд (МВФ) та група Світового банку. Організація ООН з промислового розвитку (ЮНІДО). Всесвітня Туристська організація. Продовольча і сільськогосподарська організація ООН (ФАО). Конференція ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД). Міжнародна морська організація. ООН з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО). Міжнародна організація цивільної авіації (Монреаль, Канада). Міжнародне Агентство по Атомній енергії (МАГАТЕ). Міжнародний союз електрозв'язку. Міжнародна організація праці. Всесвітня метеорологічна організація. Програма розвитку ООН (ПРООН). Економічна та соціальна Рада ООН (ЕКОСОП).

Тема 8. Міжнародні організації спеціальної компетенції. СОТ – Світова організація торгівлі. Міжнародні торгівельні організації. ОПЕК – Організація країн-експортерів нафти. МЕА – Міжнародне енергетичне агентство.

Тема 9. Регіональні міжнародні організації та інтеграційні об'єднання. ЄС – Європейський союз. СНД – Співдружність незалежних держав. ЄврАз ЄС – Євразійське економічне співтовариство. НАФТА – Північноамериканська угода про вільну торгівлю. АТЕС – Азіатсько-Тихоокеанське економічне співробітництво. АСЕАН – Асоціація держав Південно-Східної Азії. МЕРКОСУР – Південний спільний ринок. ЛААІ – Латиноамериканська асоціація інтеграції. ЛАД – Ліга арабських держав.

Тема 10. Неурядові міжнародні організації. Порядок створення, компетенція, методи впливу на процес вирішення глобальних проблем людства. ВЕФ – Всесвітній економічний форум у Давосі, Міжнародний рух Червоного Хреста і Червоного Півмісяця. Грінпіс. МОК – Міжнародний олімпійський комітет. Міжнародна торгівельна палата і Торгово-промислова палата України.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Назви тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Всього	У тому числі					У тому числі					
		Лекції	Практичні/Семінарські заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	Індивідуальні заняття	Всього	Лекції	Практичні/Семінарські заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	Індивідуальні заняття
Модуль I. Міжнародні союзи та об'єднання XVI – початку XXI ст.												
Тема 1. Вступ. Поняття про міжнародні союзи та об'єднання Нової і Новітньої доби	6	2			4		9	1	-	-	8	-
Тема 2. Міжнародні союзи та об'єднання XVI – XVIII ст.	8	2			6		9	1	-	-	8	-
Тема 3. Міжнародні союзи та об'єднання в XIX ст.	10	2	2		6		9	1	-	-	8	
Тема 4. Формування військово-політичних блоків наприкінці XIX – на поч. XX ст. та їх вплив на світову політику	10	2	2		6		9	1	-	-	8	-
Тема 5. Виникнення, суть та призначення міжнародних організацій новітнього часу	10	2	2		6		9	-	1	-	8	-
Тема 6. Організація Об'єднаних Націй	9	1	2		6		9	-	1	-	8	-
Тема 7. Економічні та фінансові спеціалізовані установи ООН	9	1	2		6		9	-	1	-	8	-
Тема 8. Міжнародні організації спеціальної компетенції	9	1	2		6		9	-	1	-	8	-
Тема 9. Регіональні міжнародні організації та інтеграційні об'єднання	10	2	2		6		8	2	-	-	6	-
Тема 10. Неурядові міжнародні організації	9	1	2		6		10	-	2	-	8	-
Разом за модулем 1	90	16	16		58		90	6	6	-	78	-
Усього годин	90	16	16		58		90	6	6	-	78	-

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна:

1. Андросова Т., Кот О., Козуб В. *Міжнародні організації: навчальний посібник*. Харків: ХДУХТ, 2018. 235 с.
2. *Міжнародні організації: навчальний посібник* / А. П. Голиков, С. Гасім, О. В. Журавльов. – Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2014. 120 с.
3. *Міжнародні організації: навчальний посібник* / А. І. Мокій, ТП. Яхно, І. Г. Бабець. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 280 с.
4. Кучик О. *Україна в міжнародних організаціях: підручник*. Львів: Львівський університет імені І. Франка, 2014. 411 с.
5. *Міжнародні організації. Кредитно-модульний курс.: навчальний посібник* / За ред. Козака Ю. Г., Ковалевського В. В., Логвінової Н. С. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 344 с.
6. Лісовський П. *Міжнародні відносини: ментальність, геополітика, глобалізація: навчальний посібник*. Київ: Кондор-Видавництво, 2017. 156 с.
7. Скрипник О. *Історія міжнародних організацій. Навчальний посібник*. Умань: ПП Жовтий О.О., 2011. 226 с.
8. Стройко Т. *Міжнародні організації: навчальний посібник*. – К.: Кондор-Видавництво, 2018. –250 с.

Додаткова:

1. Амеліна І., Попова Т., Владимиров С. *Міжнародні економічні відносини: навчальний посібник*. Київ: «Центр учбової літератури», 2013. 256 с.
2. Ольхович-Новосадюк М., Рудакевич Ю. *Україна та міжнародні організації: навчальний посібник*. Львів: Національний університету ім. Івана Франка, 2011. 120 с.
3. *Міжнародні організації: навчальний посібник* / за ред. Козака Ю.Г., Ковалевського В.В., Логвінової Н.С. Київ: Центр навчальної літератури, 2009. 223 с.
4. *Міжнародні економічні відносини: підручник* / за ред. А. Голикова, О. Довгаль. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. 464 с.
5. *Світова економіка: підручник* / за ред. А. Голикова, О. Довгаль. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. 282 с.
6. *Ukraine and international organizations: навчальний посібник* / Н. Микитенко, Н. Івасів, О. Милик, С. Веселівська. Львів: Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2009. 324 с.

Інформаційні ресурси:

1. Офіційний сайт Європейського Союзу – <http://www.europa.eu.int>
2. Офіційний сайт Банку міжнародних розрахунків – <http://www.bis.org>
3. Офіційний сайт Світового банку – <http://www.world-bank.org>
4. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду – <http://www.imf.org>

5. Офіційний сайт ООН - <http://www.un.org>
6. Офіційний сайт Асоціації держав Південно- Східної Азії –
<http://www.asean.org>
7. Офіційний сайт Міжнародної морської організації
<http://www.imo.org/en/Pages/Default.aspx>

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОПІДГОТОВКИ

Модуль 1. Міжнародні союзи та об'єднання XVI – початку XXI ст.

ТЕМА 3. Міжнародні союзи та об'єднання в XIX ст.

Семінарське заняття №1.

1. Віденський конгрес та його вплив на подальшу долю формування міжнародних союзів та об'єднань у Європі.
2. Священний союз. Конгреси Священного союзу.
3. Крах «віденської системи» міжнародних відносин у Європі.
4. Міжпарламентський союз.

Основні терміни та поняття: *антифранцузькі коаліції, наполеонівські війни, Віденський конгрес, система рівноваги, антиросійський таємний військовий союз, Німецький союз, Заключний акт, Аахенський конгрес, Другий конгрес, Третій конгрес, революційна хвиля 1848–1849 рр., східне питання, Кримська війна, Міжпарламентський союз.*

Підготувати доповідь або реферат:

1. Організація та проведення Віденського конгресу.
2. Вплив грецького повстання на систему міжнародних відносин.
3. Кримська війна 1853 – 1856 рр. у розрізі системи міжнародних відносин.
4. «Східне питання» та його вплив на систему міжнародних відносин.
5. Об'єднання парламентарів для співробітництва та зміцнення миру.

Контрольні питання до теми:

1. Яким був вплив наполеонівських війн на систему міжнародних відносин?
2. Вкажіть склад антифранцузьких коаліцій, їх невдачі й успіхи
3. Розкрийте передумови, хід та наслідки роботи Віденського конгресу? Що таке «мала рада»?
4. Як довго зберігався міжнародний лад, схвалений на Віденському конгресі? Чому так сталося?
5. Що таке Священний Союз? Чи можна його вважати континентальною системою безпеки?
6. Охарактеризуйте рішення першого конгресу в Аахені.
7. Якими були наслідки другого конгресу в Троппау, продовженого в Лайбасі?
8. Які питання обговорювалися на третьому конгресі у Вероні?

9. Якими були наслідки революційної хвилі 1848–1849 рр. для «віденської системи»?
10. Як позначилося «східне питання» на континентальній системі безпеки?
11. Чи погоджуєтеся Ви з твердженням, що Кримська війна зруйнувала «віденську систему»?
12. Чи була можливість у Міжпарламентського союзу впливати на систему міжнародних відносин кінця ХІХ ст?

Додаткова література до теми:

1. Аношина Н. Гарантії міжнародного правопорядку моделі Віденського конгресу 1814–1815 рр. *Держава і право*. 2009. Вип. 44. С. 610–613.
2. Мануїлова К. Становлення правового регулювання дипломатичної діяльності. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2021. С. 158–161.
3. Сіваш О. Питання суверенітету в актах Великої французької революції і Священного союзу. *Проблеми законності*. 2011. № 115. С. 206–215.
4. Циватий В. Віденський конгрес (1814–1815 рр.): інституціональний вимір європейського державотворення, зовнішньої політики і дипломатії (міжнародно-правовий аспект). *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 2015. № 22 (1). С. 114–123.
5. Inter-Parliamentary Union. URL: <https://www.ipu.org/about-us>
6. Halden P. Republican continuities in the Vienna Order and the German Confederation (1815–66). P. 281–304.
7. Kwan J. The Congress of Vienna, 1814–1815: diplomacy, political culture and sociability. *Historical Journal*. 2020. № 60.4. P. 1–31.
8. Spiel H. *The Congress of Vienna; an Eyewitness Account*. Philadelphia: Chilton Book Co, 1968. 327 p.
9. Tsivatyi V. Diplomatic Battles on the European Chessboard Epoch of Early Modern Period (XVI–XVIII century) and the Vienna Congress (1814–1815): Institutional Final. *Zaporizhzhia Historical Review*. 2021. № 2 (44). P. 43–49.

ТЕМА 4. Формування військово-політичних блоків наприкінці ХІХ – на поч. ХХ ст. та їх вплив на світову політику

Семінарське заняття №2.

1. Союз трьох імператорів.
2. Формування Троїстого союзу.
3. Створення Антанти.
4. Початок протистояння між Антантою та Троїстим союзом.

Основні терміни та поняття: *Німецька імперія, О. фон Бісмарк, «блискуча ізоляція», королева Вікторія, пошуки союзників, Союз трьох імператорів, Троїстий союз, докорінний перерозподіл світу, консультативний пакт, військова конвенція, Антанта, перша марокканська криза, боснійська криза, друга боснійська криза, ультиматум, мобілізація, Четвертий Союз.*

Підготувати доповідь або реферат:

1. Зовнішня політика О. фон Бісмарка.
2. Великобританія та її політика «блискучої політики» наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст.
3. Еволюція зовнішньої політики Німецької імперії: від Союзу трьох імператорів до Троїстого союзу.
4. Антанта – довгий шлях до утворення.
5. Загострення суперництва між Троїстим союзом та Антантою напередодні Першої світової війни.

Контрольні питання до теми:

1. Які зміни у сфері зовнішніх відносин відбулися після франко-німецької війни? Які країни втратили свій статус?
2. Що стало головним завданням для канцлера Німецької імперії О. фон Бісмарка у сфері зовнішньої політики?
3. Коли і з якою метою було укладено Союз трьох імператорів?
4. Вкажіть причини укладання Троїстого союзу. Які зобов'язання покладалися на кожну з країн?
5. Плани залучити до складу Троїстого союзу Великобританію провалилися. Чому так сталося?
6. Чим можна пояснити зміну вектору зовнішньої політики Італії на початку ХХ ст.?
7. Проаналізуйте процес еволюції франко-російських відносин наприкінці ХІХ ст.
8. Яким чином вдалося вирішити франко-британські та російсько-британські протиріччя? Якими були наслідки цих процесів?
9. Охарактеризуйте перебіг конфліктів між Антантою та Троїстим союзом на початку ХХ ст.
10. Як змінилася конфігурація військово-політичних союзів з початком Першої світової війни?

Додаткова література до теми:

1. Караджієв М. Зовнішня політика Отто фон Бісмарка після проголошення Німецької імперії. *Наука. Освіта. Молодь*. 2021. Ч. 1. С. 161–164.
2. Костюк Д. Зовнішня політика та таємна дипломатія Отто фон Бісмарка після утворення Німецької імперії. *Політичні науки*. 2016. Вип. 115. С. 451–455.
3. Машевський О. Вплив проблеми Чорноморських проток на діяльність «Союзу трьох імператорів» у 80-х роках XIX ст. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова: збірник наукових праць. Серія б: Історичні науки*. Вип. 4. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2007. С. 95–104.
4. Gildea R. *Barricades and Borders: Europe 1800–1914*. Oxford University Press, 2003. 237 p.
5. Goriainov S. The End of the Alliance of the Emperors. *American Historical Review*. 1918. № 23 (2). P. 324–349.
6. Kann R. *A History of the Habsburg Empire*. University of California Press. 1974. P. 470–472.

ТЕМА 5. Виникнення, суть та призначення міжнародних організацій новітнього часу.

Семінарське заняття №3.

1. Передумови виникнення міжнародних організацій, характерні риси перших утворень, основні етапи розвитку.
2. Класифікація міжнародних організацій.
3. Правові норми, принципи та функції міжнародних організацій.
4. Основні органи міжнародних організацій та їх значення.
5. Постійні міжпарламентські органи, адміністративні органи.
6. Процедура створення та припинення існування міжнародних організацій.

Основні терміни та поняття: міжнародна організація, правове регулювання, правові норми, класифікація міжнародних організацій, Ліга Націй, порядок створення міжнародних організацій, міждержавні (міжурядові) і неурядові організації, універсальні і регіональні об'єднання, організації загальної та спеціальної компетенції, наддержавні та міждержавні об'єднання, функції міжнародних організацій, співробітництво.

Підготувати доповідь або реферат:

1. Ліга Націй – перша міжнародна міждержавна організація новітнього часу.

2. Успіхи та невдачі Ліги Націй у міжвоєнний період.
3. Питання співробітництва у роботі міжнародних союзів і об'єднань новітнього часу.
4. Принципи функціонування міжнародних союзів.
5. Порядок управління міжнародними організаціями.

Контрольні питання до теми:

1. Назвіть причини утворення Ліги Націй. Які недоліки можна виділити у програмних документах організації?
2. Охарактеризуйте етапи діяльності Ліги Націй. Чому політика протистояння агресорам виявилася невдалою?
3. Здійсніть класифікацію міжнародних організацій за наступними критеріями: за характером членства та юридичною природою учасників; за видами їх діяльності; за компетенцією; за характером їх повноважень; за колом учасників; за умовами участі та за цілями і принципами діяльності.
4. Визначте правові норми, принципи та функції міжнародних організацій. Яким чином це вплинуло на зростання ролі міжнародних організацій?
5. Яким є порядок управління міжнародними організаціями?
6. Яким чином створюються міжнародні організації? Свою відповідь проілюструйте прикладами.
7. Використовуючи приклади проаналізуйте процес припинення діяльності міжнародних об'єднань та союзів.

Додаткова література до теми:

1. Кравченко С., Кравченко В. Міжнародні організації як суб'єкти глобального управління. *Вчені записки Таврійського національного університету імені ВІ Вернадського. Серія: Державне управління.* 2017. № 28 (67). С. 6–11.
2. Кучик О. Еволюція поняття міжнародна організація: теоретико-методологічний аспект. *Вісник Львівського університету. Серія: Міжнародні відносини.* 2012. № 30. С. 24–32.
3. Міжнародні організації: Навч. Посібник / За ред. Ю. Козака, В. Ковалевського, З. Кутайні. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 483 с.
4. Міжнародні організації: Навч. посібник / За ред. О. Кучика. Київ: Знання, 2007. 749 с.
5. Ринейська Л. Роль міжнародних організацій у формуванні міжнародних стратегій економічного розвитку. *Ефективна економіка* [Електронний ресурс]. 2018. № 3. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/3_2018/56.pdf
6. Clavin P. *Securing the world economy: the reinvention of the League of Nations, 1920-1946.* Oxford University Press, USA, 2013. 399 p.

7. Goodrich L. From League of Nations to United Nations. *International Organization*. 1947. № 1 (1). P. 3–21.
8. Henig R. *The League of Nations*. Haus Publishing, 2010. 224 p.
9. Pedersen S. *The guardians: the League of Nations and the crisis of empire*. OUP Oxford, 2015. 570 p.

ТЕМА 6. Організація Об'єднаних Націй.

Семінарське заняття №4.

1. Процес створення Організації Об'єднаних Націй.
2. Призначення і структура ООН.
3. Сучасні проблеми людства і роль ООН при їх вирішенні.
4. Офіційні цілі та принципи ООН.
5. Генеральна Асамблея, секретаріат і постійні комітети, економічна і соціальна рада.
6. Установи з економічних питань і постійні комітети, функціональні комісії й органи експертів. Регіональні комісії.
7. Участь України в роботі ООН.

Основні терміни та поняття: *Організація Об'єднаних Націй, держави-учасниці ООН, Статут ООН, п'ять головних органів ООН, Генеральна Асамблея, постійні комітети.*

Підготувати доповідь або реферат:

1. Передумови створення Організації Об'єднаних Націй.
2. Реалізовані та нереалізовані цілі ООН.
3. Боротьба Організації Об'єднаних Націй з сучасними викликами.
4. Проблема реформування ООН.
5. Роль ООН в російсько-українській війні.

Контрольні питання до теми:

1. Охарактеризуйте процес утворення Організації Об'єднаних Націй. З якими труднощами зіштовхнулися країни-організатори?
2. Проаналізуйте структуру і призначення ООН. Які організації є ефективними, а які – ні? Відповідь проілюструйте прикладами.
3. Які б основні проблеми людства Ви б визначили? Яку роль у їх розв'язанні відіграє ООН?
4. Яким Ви бачите місце України в сучасній Організації Об'єднаних Націй? Чи можна вважати діяльність української делегації успішною?
5. Визначте основні офіційні цілі та принципи ООН. Чи завжди їх

дотримання приносить користь?

6. Проаналізуйте склад Генеральної Асамблеї та коло питань, які входять до компетенції її органів.

7. Встановіть повноваження Ради Безпеки, Економічної та соціальної ради, Ради з опіки, Міжнародного суду і Секретаріату.

8. Які спеціалізовані установи та підрозділи Вам відомі? Які проблеми вдалося їм подолати?

Додаткова література до теми:

1. Бойко В. *Українська РСР в Організації Об'єднаних Націй (1945–1964 рр.)*: автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01. Тернопіль, 2013. 20 с.

2. Віднянський С. Чому та як Українська РСР стала однією з країн-засновниць ООН? (до 70-річчя Організації Об'єднаних Націй і членства в ній України). *Український історичний журнал*. 2015. № 5. С. 172–185; № 6. С. 175–194.

3. Вонсович О. Організація Об'єднаних Націй в умовах сучасних викликів і загроз міжнародній безпеці. *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 2016. № 23 (2). С. 36–42.

4. Іорданова О. Діяльність Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй: проблеми застосування права вето. *Вчені записки*. 2020. Т. 31 (70). № 2. С. 177–184.

5. Новікова Л. Рада Безпеки Організації Об'єднаних Націй як інституція протидії тероризму. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія: Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм*. 2014. № 4 (2). С. 25–29.

6. Пількевич В. Основні напрями діяльності Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО). *Проблеми всесвітньої історії*. 2019. № 1. С. 144–154.

7. Сироїд Т. Діяльність Організації Об'єднаних Націй щодо протидії пандемії Covid-19. *Вісник НТУУ "КПІ". Політологія. Соціологія. Право*. 2020. № 2 (46). С. 77–83.

8. Albright M. K. Think Again: The United Nations. *Foreign Policy*. URL: http://www.foreignpolicy.com/story/cms.php?story_id=34

9. Fasulo L. *An Insider's Guide to the UN*. New Haven, Connecticut: Yale University Press, 2004. 280 p.

10. Meisler S. *United Nations: The First Fifty Years*. New York: Atlantic Monthly Press, 1995. 424 p.

11. Schlesinger S. *Act of Creation: The Founding of the United Nations: A Story of Super Powers, Secret Agents, Wartime Allies and Enemies, and Their Quest for a Peaceful World*. Boulder, Colorado: Westview Press, 2003. 406 p.

ТЕМА 7. Економічні та фінансові спеціалізовані установи ООН.

Семінарське заняття №5.

1. Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ).
2. Міжнародний валютний фонд.
3. Група Світового банку.
4. Організація ООН з промислового розвитку (ЮНІДО).
5. Продовольча і сільськогосподарська організація ООН (ФАО).
6. ООН з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО).
7. Міжнародне Агентство по Атомній енергії (МАГАТЕ).
8. Програма розвитку ООН (ПРООН).
9. Економічна та соціальна Рада ООН (ЕКОСОП).

Основні терміни та поняття: *спеціалізовані установи й підрозділи ООН, структура спеціалізованих установ ООН, статут організації, регіональні та національні органи, держави-члени, асоційовані члени, постійні представництва, штаб-квартира, офіційні мови, інститут організації.*

Підготувати доповідь або реферат:

1. Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ).
2. Всесвітній поштовий союз (Женева, Швейцарія).
3. Всесвітня Туристська організація.
4. Міжнародна морська організація.
5. Міжнародна організація цивільної авіації (Монреаль, Канада).
6. Міжнародна організація праці.
7. Міжнародний союз електрозв'язку.
8. Всесвітня метеорологічна організація.

Контрольні питання до теми:

1. Яким є місце ВООЗ у боротьбі з сучасними викликами?
2. Яким чином Міжнародний валютний фонд і група Світового банку впливають на економічний розвиток країн?
3. Визначте механізми впливу економічних спеціалізованих установ (ЮНІДО та ФАО) на процеси у промисловості та сільському господарстві.
4. Якими є статутні завдання та наслідки діяльності ЮНЕСКО? У чому проявляється співробітництво України з цією організацією?
5. Яку роль у нерозповсюдженні атомної зброї відіграє МАГАТЕ? Якою є позиція організації у російсько-українській війні?
6. Охарактеризуйте англійську систему мір, як довго нею користуються.
7. У чому полягає діяльність Програми розвитку ООН. Про які проекти

ПРООН в Україні Вам відомо?

8. Визначте функції та повноваження ЕКОСОП. Що, на Вашу думку, сприяло б підвищенню її ефективності?

Додаткова література до теми:

1. Вільчак Я. Поняття та класифікація спеціалізованих економічних установ системи ООН. *Університетські наукові записки*. 2006. № 1. С. 266–272.
2. Прохазка Г. Продовольча та сільськогосподарська організація ООН у боротьбі з голодом. *Юрист України*. 2013. № 2. С. 163–166.
3. Смільська І. Співпраця України зі спеціалізованими установами ООН. *Україна-Європа-Світ. Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини*. 2015. Вип. 16. Ч. 1. С. 151–158.
4. Толстов С. Діяльність міжнародних організацій в Україні: загальні тенденції та орієнтири. *Віче*. 2015. № 4. С. 11–15.
5. Требін М. ООН на шляху реформ. *Вісник НУ «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. Серія: філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2018. № 39 (4). С. 76–100.
6. Юрлов М. Політико-правовий статус спеціалізованих установ ООН. *Держава і право*. 2011. Вип. 54. С. 681–687.
7. Bredel R. *Long-term conflict prevention and industrial development: The United Nations and its specialized agency, UNIDO*. Vol. 57. Martinus Nijhoff Publishers, 2003. 31 p.
8. Coomans F. On the right (s) track? United Nations (Specialized) Agencies and the use of human rights language. *Verfassung und Recht in Übersee/Law and Politics in Africa, Asia and Latin America*. 2012. P. 274–294.
9. Liu S. Sustainability of United Nations Recruitment: An Empirical Analysis of Recent Vacancy Advertisements of United Nations Specialized Agencies. *European Journal of Sustainable Development*. 2020. V. 9. № 2. P. 31–41.
10. Reinisch A., Bachmayer P. *The conventions on the privileges and immunities of the United Nations and its specialized agencies: A commentary*. Oxford University Press, 2016. 31 p.

ТЕМА 8. Міжнародні організації спеціальної компетенції.

Семінарське заняття №6.

1. Світова організація торгівлі (СОТ).
2. Міжнародні торгівельні організації:
 - Конференція ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД);
 - Комісія ООН з права міжнародної торгівлі (ЮНСІТРАЛ);
 - Міжнародний торговий центр.

3. Організація країн-експортерів нафти – ОПЕК.
4. Міжнародне енергетичне агентство (МЕА).

Основні терміни та поняття: лібералізація міжнародної торгівлі, регулювання торгово-політичних відносин країн-членів, політика ООН у сфері торговельних відносин, торгівля нафтою, країни-експортери, країни-імпортери, консалтингова діяльність.

Підготувати доповідь або реферат:

1. Складнощі процесів розширення Світової організації торгівлі.
2. Дослідження Конференцією ООН з торгівлі та розвитку ступеня залучення транснаціональних корпорацій до економік країн.
3. Роль ОПЕК у світовій економіці: стримування прогресу чи забезпечення розвитку?
4. Пошуки альтернативних шляхів забезпечення енергоносіями: Міжнародне енергетичне агентство.

Контрольні питання до теми:

1. Яким був процес створення та становлення Світової організації торгівлі?
2. Охарактеризуйте процедуру вирішення суперечок у рамках СОТ.
3. Визначте функції Конференції ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД). Чим вони відрізняються від сфери повноважень Світової організації торгівлі.
4. Проаналізуйте діяльність Комісії ООН з права міжнародної торгівлі та Міжнародного торгового центру. У чому проявилися успіхи та невдачі цих організацій?
5. Охарактеризуйте основні механізми впливу країн-членів Організації країн-експортерів нафти (ОПЕК) на процес ціноутворення нафти.
6. Як відбувається робота Організації країн-експортерів нафти (ОПЕК). У чому позитивні та негативні моменти діяльності? Наведіть приклади.
7. Як було засноване Міжнародне енергетичне агентство (МЕА)? Чи вдалося йому здійснити заплановані цілі на початковому етапі?
8. Які завдання виконує Міжнародне енергетичне агентство (МЕА) на сучасному етапі? Визначте значення його консалтингової складової.

Додаткова література до теми:

1. Бенедик Я. Міжнародне енергетичне агентство в організаційному механізмі співробітництва держав у сфері відновлюваної енергетики. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 3. С. 171–176.
2. Данильченко Т. Україна і Світова організація торгівлі: досвід перших

років співпраці. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2013. № 3. С. 107–110.

3. Манаєнко І., Деркач Д. Розвиток світової економіки в умовах обмеженості енергетичних ресурсів. 2018. URL: <http://global-national.in.ua/archive/23-2018/7.pdf>

4. Мікічурова О. Реалізація принципу взаємної вигоди в діяльності конференції ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД). *Actual Problems of International Relations*. 2013. № 2(114). С. 59–66.

5. Чебісов Д. Процедура вирішення спорів в рамках Світової організації торгівлі: теорія і практика. 2011. С. 135–144. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/1050/Chibisov.pdf?sequence=1>

6. Browne S., Laird S. *The International Trade Centre: export impact for good*. Taylor & Francis, 2011. 148 p.

7. Canton H. International energy agency – iea. *The Europa Directory of International Organizations*. Routledge, 2021. P. 684–686.

8. Giroud A., Ivarsson I. World Investment Report 2020: International production beyond the pandemic. *J Int Bus Policy*. 2020. № 3. P. 465–468.

9. Khan A. et al. Forecasting electricity consumption based on machine learning to improve performance: A case study for the organization of petroleum exporting countries (OPEC). *Computers & Electrical Engineering* 2020. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0045790620305929>

10. Matsushita M. *The World Trade Organization: law, practice, and policy*. Oxford University Press, 2015. 848 p.

11. Mostad-Jensen A. News from the United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL): The Work of the Fifty-fourth Commission Session. *Uniform Law Review*, 2021. № 26 (4), P. 754–767.

12. Unctad W. United nations conference on trade and development. *Review of Maritime Transport*. 2014. URL: <http://archivo.cepal.org/pdfs/cdPrebisch/255.pdf>

ТЕМА 9. Регіональні міжнародні організації та інтеграційні об'єднання.

Семінарське заняття №7

1. Європейський союз (ЄС).
2. Північноамериканська угода про вільну торгівлю (НАФТА).
3. Азіатсько-Тихоокеанське економічне співробітництво (АТЕС).
4. Асоціація держав Південно-Східної Азії (АСЕАН).
5. Південний спільний ринок (МЕРКОСУР).

Основні терміни та поняття: інтеграція, економічний та політичний союз, Маастрихтський договір, система незалежних наднаціональних інституцій, спільно

узгоджені рішення держав-членів, розпад Радянського Союзу, вільна торгівля, геополітична організація.

Підготувати доповідь або реферат:

1. Співдружність незалежних держав (СНД).
2. Євразійське економічне співтовариство (ЄврАз ЕС).
3. Латиноамериканська асоціація інтеграції (ЛААІ).
4. Ліга арабських держав (ЛАД).

Контрольні питання до теми:

1. Охарактеризуйте процес становлення Європейського союзу.
2. Яким ви бачите рух України до Європейського союзу?
3. Визначте сильні та слабкі сторони Європейського Союзу.
4. Проаналізуйте особливості інтеграції у Північноамериканській угоді про вільну торгівлю (НАФТА). Чому це об'єднання набуло саме такого вигляду?
5. Визначте цілі та переваги функціонування Північноамериканської угоди про вільну торгівлю (НАФТА).
6. Охарактеризуйте принципи діяльності та організаційну структуру Азіатсько-Тихоокеанського економічного співробітництва (АТЕС).
7. Якою є мета діяльності Асоціації держав Південно-Східної Азії (АСЕАН)? З якими труднощами зіштовхнулося це об'єднання?
8. Охарактеризуйте цілі Південного спільного ринку (МЕРКОСУР). Чому вчені вважають це об'єднання найбільш динамічним?

Додаткова література до теми:

1. Бессараб Т. Вплив політико-інституційних опор інтеграційних об'єднань Латинської Америки на суспільно-політичні трансформації. *Вісник Львівського університету. Серія: Міжнародні відносини*. 2015. № 37 (3). С. 124–136.
2. Бессонова М. Канадсько-мексиканська співпраця в рамках НАФТА. 2018. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/197272683.pdf>
3. Милосердна І., Краснопольська Т. Азіатсько-Тихоокеанський регіон та проекти його розвитку: кінець ХХ – початок ХХІ століття. *Актуальні проблеми політики: зб. наук. пр.* 2020. Вип. 65. С. 130–138.
4. Ткаченко І. Громадянське суспільство і Європейський Союз: функціонування й співпраця. *Віче*. 2015. № 2. С. 15–19.
5. Шевченко А. Система управління асоціацією держав Південно-Східної Азії (АСЕАН). *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2018. № 1. С. 105–111.
6. Chia S. Y. The ASEAN economic community: Progress, challenges, and

prospects. *A World Trade Organization for the 21st century*. 2014. P. 269–315.

7. Fabbrini S. *Which European Union?* Cambridge University Press, 2015. 337 p.
8. Hix S., Hoyland B. *The political system of the European Union*. Bloomsbury Publishing, 2022. 437 p.
9. Villareal M., Fergusson I. The North American Free Trade Agreement (NAFTA). 2017/ URL: https://ecommons.cornell.edu/bitstream/handle/1813/78581/CRS_NAFTA_0517.pdf?sequence=1
10. Zafar M. W. et al. From nonrenewable to renewable energy and its impact on economic growth: the role of research & development expenditures in Asia-Pacific Economic Cooperation countries. *Journal of cleaner production*. 2019. № 212. P. 1166–1178.
11. Usman M. et al. Are Mercosur economies going green or going away? An empirical investigation of the association between technological innovations, energy use, natural resources and GHG emissions. *Gondwana Research*. 2023. № 113. P. 53–70.

ТЕМА 10. Неурядові міжнародні організації.

Семінарське заняття №8.

1. Порядок створення, компетенція, методи впливу на процес вирішення глобальних проблем людства.
2. Міжнародний рух Червоного Хреста і Червоного Півмісяця.
3. Грінпіс.
4. МОК – Міжнародний олімпійський комітет.
5. Міжнародна торгівельна палата і Торгово-промислова палата України.

Основні терміни та поняття: глобальні проблеми людства, гуманітарна організація під час збройних конфліктів та у мирний час, боротьба за збереження навколишнього середовища, міжнародний спортивний рух, організації для сприяння торгівлі.

Підготувати доповідь або реферат:

1. Глобальні проблеми сучасного людства: шляхи недопущення та вирішення?
2. ВЕФ – Всесвітній економічний форум у Давосі.
3. COVID-19 – боротьба на національному рівні.
4. Проблема військовополонених у світовій історії: труднощі та шляхи вирішення.
5. Збереження навколишнього середовища – що робити?
6. Спорт: просто змагання чи державна політика?

7. Розвиток бізнесу в умовах глобалізації.

Контрольні питання до теми:

1. Визначте основні проблеми людства. Якими мають бути шляхи боротьби з ними? Наведіть приклади.
2. Якими мають бути зусилля щодо подолання глобальних проблем людства: національними чи наднаціональними? Відповідь обґрунтуйте.
3. Якими Ви бачите завдання Організації Червоного Хреста та Червоного Півмісяця на сучасному етапі?
4. Якою має бути роль Організації Червоного Хреста та Червоного Півмісяця у сучасних військових конфліктах? Чи виправданою є критика організації?
5. Якими є основні напрямки діяльності Грінпіс?
6. Визначте основні досягнення Грінпіс. Які цікаві факти Вам відомі з історії цієї організації?
7. Охарактеризуйте діяльність Міжнародного олімпійського комітету? Чи вважаєте Ви, що наразі спорт невіддільний від політики?
8. З якими труднощами зустрічається олімпійський рух в Україні?
9. Визначте основні засади діяльності Міжнародної торгівельної палати?
10. Якими є основні завдання Торгово-промислової палати України?

Додаткова література до теми:

1. Алексеева Т. Аналіз впливу глобальних проблем людства на економіку країн в умовах глобалізації. *Економіка та суспільство*. 2017. Вип. 13. С. 35–42.
2. Булатова М. Міжнародному олімпійському комітету 125 років. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2019. № 1. С. 93–96.
3. Остроумова В. Торгово-промислова палата України: підсумки та перспективи розвитку. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2015. № 2. С. 158–165.
4. Птащенко О., Архипова Д. *Глобальні проблеми людства: стан і перспективи вирішення*. 2020. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Vsntupol_2013_145_22.pdf.
5. Сурілова О., Бурдюжа О. *Надання гуманітарної допомоги як функція Міжнародного комітету Червоного хреста*. 2023. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/23578/%D0%9E.%20%D0%9E.%20%D0%A1%D1%83%D1%80%D1%96%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0%2C%20%D0%9E.%20%D0%9C.%20%D0%91%D1%83%D1%80%D0%B4%D1%8E%D0%B6%D0%B0.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

6. Alam M., Nilan P., Leahy, T. Learning from Greenpeace: Activist habitus in a local struggle. *Electronic Green Journal*. 2019. № 1 (42). P. 1–19.
7. Chamorro-Mera A. Greenpeace: The Threat of the Dark Side of Volkswagen. *Case Studies on Social Marketing: A Global Perspective*. 2019. P. 13–23.
8. Chappelet J.-L. *The International Olympic Committee and the Olympic system: The governance of world sport*. Routledge, 2008. 225 p.
9. Druelle-Korn C. The Great War: Matrix of the International Chamber of Commerce, a Fortunate Business League of Nations. *The impact of the First World War on international business*. 2016. P. 115–132.
10. Wylie N., Oppenheimer M., Crossland J. *The Red Cross movement: Myths, practices and turning points*. Manchester University Press, 2020. 305 p.

**Тестові завдання для перевірки знань здобувачів
з вибіркової освітньої компоненти «Спеціальні історичні дисципліни»**

1. Яка країна була неодмінним учасником усіх антифранцузьких коаліцій?
а) Великобританія; б) Німеччина; в) Росія; г) Персія.
2. На якому острові помер Наполеон Бонапарт у 1821 р.?
а) св. Єлени; б) Ельбі; в) Корсіці; г) Сардинії.
3. З якою країною було пов'язане «східне питання»?
а) Османська імперія; б) Росія; в) Річ Посполита; г) Персія.
4. Де було підписано мирний договір із Францією 1814 р.?
а) Париж; б) Лондон; в) Берлін; г) Рим.
5. Яка країна входила до складу «малої ради» на Віденському конгресі?
а) Австрія; б) Іспанія; в) Німеччина; г) Річ Посполита.
6. Під час роботи Віденського конгресу три країни утворили антиросійський військовий союз. Яка з країн є зайвою?
а) Пруссія; б) Великобританія; в) Франція; г) Австрія.
7. Міжнародний лад, схвалений на Віденському конгресі, протримався до:
*а) середини 1850-х рр.; б) до польського повстання 1863 р.;
в) до франко-німецької війни 1870–1871 рр.; г) до Першої світової війни.*
8. Як називався створений після краху Наполеона союз європейських монархів для боротьби проти революційних і національно-визвольних рухів?
а) Священний союз; б) Віденський союз; в) Аахенський союз; г) Любекський союз.
9. На якому з конгресів вирішили достроково вивести союзні окупаційні війська з Франції?
а) в Аахені; б) в Троппау; в) у Вероні; г) у Відні.
10. На якому з конгресів було визначено політику стосовно революцій?
а) в Троппау; б) в Аахені; в) у Вероні; г) у Відні.
11. На якому з конгресів було організовано збройну інтервенцію проти Іспанії?
а) в Вероні; б) в Аахені; в) у Троппау; г) у Відні.
12. Події 1848–1849 рр. виявили, що найслабшою ланкою континентальної системи безпеки виявилася?
а) Австрія; б) Великобританія; в) Франція; г) Росія.
13. Коли було створено Міжпарламентський союз?
а) 1889 р.; б) 1899 р.; в) 1909 р.; г) 1919 р.
14. В якому місті розташовано штаб-квартиру Міжпарламентського союзу?
а) Женева; б) Берн; в) Париж; г) Цюрих.
15. Яка країна почала претендувати на роль провідної держави Європи після 1871 р.?
а) Італія; б) Румунія; в) Норвегія; г) Сербія.

16. Яка країна проводила політику «блискучої ізоляції»?
- а) Великобританія; б) Німеччина; в) Франція; г) Росія.*
17. Що стало основною причиною нестабільності Європи в останній третині XIX ст.?
- а) проголошення Німецької імперії; б) об'єднання Італії; в) поразка Австрії у війні 1866 р.; г) вбивство Олександра II.*
18. Проти кого було спрямовано зовнішню політику О. фон Бісмарка?
- а) Франція; б) Росія; в) Австро-Угорщина; г) Румунія.*
19. Коли було укладено Союз трьох імператорів?
- а) 1873 р.; б) 1882 р.; в) 1897 р.; г) 1907 р.*
20. Яка країна замінила Росію з Союзу трьох імператорів у Троїстому Союзі?
- а) Італія; б) Румунія; в) Болгарія; г) Османська імперія.*
21. Коли було укладено Троїстий союз?
- а) 1882 р.; б) 1887 р.; в) 1897 р.; г) 1907 р.*
22. Яку країну марно намагалася залучити Німеччина до Троїстого союзу?
- а) Великобританія; б) Франція; в) Румунію; г) Сербію.*
23. Коли було підписано британсько-французьку угоду про розподіл сфер впливу в Африці?
- а) 1904 р.; б) 1908 р.; в) 1912 р.; г) 1913 р.*
24. Коли було остаточно сформовано Антанту?
- а) 1907 р.; б) 1908 р.; в) 1912 р.; г) 1913 р.*
25. Інтереси якої країни безпосередньо зачіпала боснійська криза 1908–1909 рр.?
- а) Сербія; б) Румунія; в) Річ Посполита; г) Греція.*
26. Хто виступив ініціатором створення Ліги Націй?
- а) В. Вільсон; б) Р. Пуанкаре; в) Б. Муссоліні; г) Д. Ллойд-Джордж..*
27. Частиною якого договору стало утворення Ліги Націй?
- а) Версальського; б) Сен-Жерменського; в) Нейіського; г) Тріанонського.*
28. Яка з країн, будучи одним з ініціаторів створення Ліги Націй, не стала її учасником?
- а) США; б) Франція; в) Велика Британія; г) Італія.*
29. За характером членства та юридичною природою учасників розрізняють такі види міжнародних організацій:
- а) неурядові; б) кредитно-фінансові; в) регіональні; г) військово-політичні.*
30. За предметом діяльності існує такий вид міжнародної організації:
- а) кредитно-фінансова; б) регіональна; в) неурядова; г) загальної компетенції.*
31. За умовами участі виділяють такі види міжнародних організацій:
- а) відкриті та закриті; б) правомірні та протиправні; в) міждержавні та наднаціональні; г) міжурядові та неурядові.*

32. За цілями та принципами діяльності міжнародні організації поділяються на:
а) *правомірні та протиправні*; б) *відкриті та закриті*;
в) *міждержавні та наднаціональні*; г) *міжурядові та неурядові*.
33. Яке з положень не стосується головних цілей та функцій міжнародних організацій?
а) *будівництво залізниць*; б) *забезпечення стабілізації валют*;
в) *прийняття рекомендацій з регулювання світових господарських зв'язків*;
г) *усунення торговельних бар'єрів*.
34. Визначте зайве у напрямках здійснення міжнародного регулювання відповідними організаціями:
а) *друкування додаткових грошей*; б) *співробітництво у сфері інвестицій*;
в) *науково-технічне співробітництво*; г) *співробітництво у сфері міжнародної торгівлі*.
35. Хто засновує міжнародні організації?
а) *держави*; б) *держави і приватні особи*;
в) *транснаціональні корпорації*; г) *масонські ложі*.
36. Що вважається початком функціонування міжнародної організації?
а) *скликання головних органів*; б) *прийняття рішення про заснування*;
в) *прийняття установчого документу*; г) *створення матеріальної структури*.
37. Яким документом регламентується припинення роботи міжнародної організації?
а) *протоколом*; б) *статутом*; в) *декларацією*; г) *пактом*.
38. У якому році було засновано Організацію Об'єднаних Націй?
а) 1945; б) 1946; в) 1948; г) 1951.
39. Де розташована штаб-квартира ООН?
а) *Нью-Йорк*; б) *Сан-Франциско*; в) *Женева*; г) *Гаага*.
40. Серед членів-засновниць була:
а) *Українська РСР*; б) *Хорватія*; в) *Словенія*; г) *ФРН*.
41. Хто є головним адміністративним директором ООН?
а) *Генеральний Секретар*; б) *Президент*; в) *Консул*; г) *Прем'єр-міністр*.
42. Яким чином фінансується Організація Об'єднаних Націй?
а) *за рахунок добровільних внесків держав-членів*;
б) *за рахунок приватних пожертв*;
в) *за рахунок кредитів МВФ*;
г) *за рахунок концесії нафтових родовищ в Антарктиді*.
43. Погоджувальні збори всіх держав-членів:
а) *Генеральна Асамблея*; б) *Секретаріат ООН*;
в) *Рада Безпеки*; г) *Економічна і Соціальна Рада*.
44. Орган, відповідальний за дотримання міжнародного миру і безпеки:

- а) Рада Безпеки; б) Секретаріат ООН;
в) Генеральна Асамблея; г) Економічна і Соціальна Рада.

45. Яка організація координує співпрацю між численними спеціалізованими установами ООН?

- а) Економічна і Соціальна Рада; б) Секретаріат ООН;
в) Генеральна Асамблея; г) Рада Безпеки.

46. Скільки офіційних мов використовується в міжурядових нарадах і документах?

- а) шість; б) дві; в) чотири; г) сім.

47. Зі скількох держав-членів складається Рада Безпеки ООН?

- а) п'ятнадцять; б) п'ять; в) п'ятдесят чотири; г) сорок чотири.

48. Де розташований Міжнародний суд?

- а) Гаага; б) Брюссель; в) Сан-Франциско; г) Париж.

49. Яку аббревіатуру має спеціалізована установа «Організація Об'єднаних Націй із питань освіти, науки й культури»?

- а) ЮНЕСКО; б) ЮНІДО; в) МАГАТЕ; г) ВООЗ.

50. Яка організація була створена задля управління колоніальними володіннями, що свого часу були підмандатними Лізі Націй?

- а) Рада з Опіки; б) Генеральна Асамблея; в) Рада Безпеки; г) Міжнародний суд.

51. Діяльність якої зі спеціалізованих установ ООН починаючи з 2020 зазнає критики? США навіть призупинили свою діяльність.

- а) ВООЗ; б) МАГАТЕ; в) ПРООН; г) ЮНЕСКО.

52. Яка організація ООН регулює діяльність у сфері енергетики?

- а) МАГАТЕ; б) ВООЗ; в) ПРООН; г) ЮНЕСКО.

53. З якою організацією у структурі ООН повинні найбільше співробітничати мери українських міст, якщо бажають зберегти культурну спадщину?

- а) ЮНЕСКО; б) ВООЗ; в) ПРООН; г) МАГАТЕ.

54. Яка з організацій не входить до групи Світового банку?

- а) ЮМАНІТЕ; б) Міжнародна фінансова корпорація;
в) Міжнародний банк реконструкції та розвитку;
г) Міжнародний центр з урегулювання інвестиційних спорів.

55. Загальною метою якої організації є прагнення зменшити бідність в усьому світі? Для цього зміцнюється економіка бідних країн?

- а) Світовий банк; б) МАГАТЕ; в) ЮНЕСКО; г) МОП.

56. Яка з організацій захищає права письменників, музикантів, художників тощо?

- а) Всесвітня організація інтелектуальної власності;
б) Міжнародна організація праці;
в) Всесвітня метеорологічна організація; г) ЮНЕСКО.

57. Яка з організацій здійснює регулярне спостереження за навколишнім

середовищем?

- а) Всесвітня метеорологічна організація; б) Міжнародна організація праці;*
- в) ЮНЕСКО; г) МАГАТЕ.*

58. Діяльність якої організації втрачає свою актуальність у зв'язку з розвитком нових технологій?

- а) Всесвітній поштовий союз; б) МАГАТЕ; в) ЮНЕСКО; г) МОП.*

59. Яка організація, зі штаб-квартирою у м. Вашингтон, є інституційною основою сучасної світової валютної системи?

- а) Міжнародний валютний фонд (МВФ); б) Світовий банк;*
- в) Корпорація «Майкрософт»; г) «Apple».*

60. Діяльність якої організації ООН, спрямованої на захист прав дітей, фінансується фізичними особами, підприємствами, фондами й урядами, які добровільно сплачують кошти?

- а) ЮНІСЕФ; б) МАГАТЕ; в) МОП; г) ЮНЕСКО.*

61. Яка організація покликана захищати права у світі праці, заохочувати гідну працю, посилювати соціальний захист?

- а) МОП; б) МАГАТЕ; в) ЮНІСЕФ; г) ЮНЕСКО.*

62. Ціллю якої Програми є допомога країнам, що розвиваються, у їхньому національному розвитку?

- а) ПРООН; б) МАГАТЕ; в) МОП; г) ЮНІСЕФ.*

63. Яка з організацій є головним органом з координації економічної діяльності ООН та спеціалізованих установ:

- а) ЕКОСОП; б) ЮНІСЕФ; в) ЮНЕСКО; г) МАГАТЕ.*

64. Яка організація покликана регулювати торгово-політичні відносини своїх країн-членів?

- а) Світова організація торгівлі (СОТ); б) Міжнародна організація праці (МОП);*
- в) Світовий банк; г) Міжнародний валютний фонд.*

65. Яке головне завдання Світової організації торгівлі?

- а) допомога своїм членам інтегруватися до світового господарства;*
- б) стабілізувати фінансову систему;*
- в) сприяти побудов торгівельних факторій;*
- г) відкривати магазини безмитної торгівлі.*

66. У якому році було завершено процедуру вступу України до Світової організації торгівлі, розпочату 1993 р.? В якому столітті Хронологія почала складатись як наукова дисципліна?

- а) 2008; б) 2010; в) 2014; г) 2022.*

67. Де розташовано штаб-квартиру Конференції ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД)?

- а) Женева; б) Нью-Йорк; в) Оттава; г) Біробіджан.*

68. Яка з організацій досліджує вплив транснаціональних корпорацій на економіку окремих країн?

- а) Конференція ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД);*
- б) Світова організація торгівлі; в) ОПЕК; г) ЮНІСЕФ.*

69. Яка організація забезпечує створення юридичної бази міжнародної торгівлі, виробляє принципи політики в міжнародній торгівлі?

- а) Конференція ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД);*
- б) Світова організація торгівлі; в) ОПЕК; г) ЮНІСЕФ.*

70. Яка організація сприяє прогресивному узгодженню та уніфікації законодавства у сфері міжнародної торгівлі?

- а) Комісія ООН з прав міжнародної торгівлі;*
- б) Світова організація торгівлі; в) ОПЕК; г) ЮНІСЕФ.*

71. Для якої організації основною програмою є «Сприяння торгівлі та розвитку експорту»?

- а) Міжнародний торговий центр; б) Світова організація торгівлі;*
- в) ОПЕК; г) Міжнародна організація праці.*

72. За формою об'єднання ОПЕК – це:

- а) картель; б) синдикат; в) корпорація; г) монополія.*

73. Яка організація створена для координації діяльності й вироблення загальної політики щодо видобутку одного з видів мінеральної сировини?

- а) ОПЕК; б) КОНКАФ; в) ЮНЕСКО; г) ЮМАНІТЕ.*

74. Країни-члени ОПЕК контролюють ... світових запасів нафти.

- а) 2/3; б) 3/4; в) 1/2; г) 7/8.*

75. Якщо інтереси країн-експортерів нафти захищає ОПЕК, то захистом прав імпортерів займається:

- а) Міжнародне енергетичне агентство; б) ЮНІСЕФ;*
- в) ЮНЕСКО; г) Saxon-Petroleum.*

76. Яка міжнародна організація виконує роль інформаційного центру та консалтингової організації в інтересах урядів 29 країн-учасниць?

- а) Міжнародне енергетичне агентство; б) ЮНІСЕФ;*
- в) ЮНЕСКО; г) Saxon-Petroleum.*

77. Яке місто де-факто є столицею Європейського союзу, хоча це й не зазначено юридично?

- а) Брюссель; б) Оттава; в) Женева; г) Люцерн.*

78. Якою валютою користується більшість країн Європейського союзу?

- а) євро; б) долар; в) ієна; г) форинт.*

79. Як називається система відсутності паспортного та візового контролю між окремими державами-членами Європейського союзу?

- а) Шенген; б) МЕРКОСУР; в) Давос; г) Румбамбар.*

80. Які країни входять до складу об'єднання НАФТА – Північноамериканської угоди про вільну торгівлю?

- а) США, Мексика, Канада; б) Бразилія, Аргентина, Уругвай;*
- в) Аргентина і Бразилія; г) Свазіленд, Буркіна-Фасо, Бандустан.*

81. Яка організація на півночі одного з континентів має на меті позбутися перешкод у торгівлі, створити умови для справедливої конкуренції?

- а) НАФТА; б) ЄС; в) ЮНЕСКО; г) ЮНІСЕФ.*

82. Діяльність НАФТА сприяла передусім збільшенню:

- а) робочих місць; б) виробництву зброї;*
- в) встановленню демократичних свобод; г) вчасному збору врожаю.*

83. Яка організація є аналогом ЄС та НАФТА у азійсько-тихоокеанському регіоні?

- а) АТЕС; б) ЮНІСЕФ; в) ЮНЕСКО; г) КОКНАФ.*

84. Особливістю якого міжнародного об'єднання обов'язковим елементом під час зустрічі є національний дрес-код?

- а) АТЕС; б) ЮНІСЕФ; в) ЮНЕСКО; г) КОКНАФ.*

85. Яка організація в Азії задекларувала своєю метою захист миру та стабільності в регіоні, надання країнам-учасникам змоги мирного розв'язання спірних питань?

- а) АСЕАН; б) НАФТА; в) АТЕС; г) ЮНЕСКО.*

86. Яке азійське об'єднання часто критикують західні країни за недостатні дії щодо дотримання прав людини?

- а) АСЕАН; б) НАФТА; в) АТЕС; г) ЮНЕСКО.*

87. В якому році при Лізі Націй було утворено спеціальний комітет у справах календарних реформ?

- а) 1921; б) 1922; в) 1923; г) 1924.*

88. Глобальні проблеми людства є результатом протистояння:

- а) людини-природи; б) людини-космосу; в) суспільства-держави;*
- г) демократії-тоталітаризму.*

89. Який головний фактор загострення глобальних проблем людства на сучасному етапі?

- а) глобалізація; б) комп'ютерні технології;*
- в) «сидячий» спосіб життя; г) Інтернет.*

90. Метою діяльності якого руху виступає захист людських життя та здоров'я, запобігання та полегшення страждань?

- а) Організація Червоного Хреста та Червоного Півмісяця; б) НАФТА;*
- в) ВООЗ; г) ЄС.*

91. Де було засновано 1863 р. приватну організацію «Міжнародний комітет Червоного Хреста»?

а) Женева; б) Рим; в) Буенос-Айрес; г) Пекін.

92. Яка організація не приймає фінансування від урядів, корпорацій або політичних партій?

*а) Грінпіс; б) Організація Червоного Хреста та Червоного Півмісяця;
в) УЕФА; г) НАТО.*

93. Основними напрямками діяльності якої організації є участь у антиядерних питаннях?

*а) Грінпіс; б) Організація Червоного Хреста та Червоного Півмісяця;
в) УЕФА; г) НАТО.*

94. Одним з головних успіхів Грінпіс є збереження...

а) китів; б) колібри; в) мавпи Ланундер; г) черепахи Тортіли.

95. Яка найбільша і найповажніша організація у світі спорту?

а) МОК; б) ФІФА; в) УЕФА; г) КОНКАФ.

96. Яка організація опікується організацією та проведенням найвизначніших спортивних змагань, які відбуваються раз на чотири роки?

а) МОК; б) ФІФА; в) УЕФА; г) КОНКАФ.

97. Хто є засновником Міжнародного олімпійського комітету?

а) П. де Кубертен; б) Анрі Барбюс; в) В. Черчилль; г) С. де Болівар.

98. Яка організація бізнесу забезпечує підтримку та розвиток міжнародної торгівлі й глобалізації, її членами є понад 6,5 млн. компаній?

*а) Міжнародна торгова палата; б) Міжнародна організація праці;
в) НАФТА; г) АСЕАН.*

99. Яка організація розробляє правила, які регулюють світову торгівлю?

*а) Міжнародна торгова палата; б) Міжнародна організація праці;
в) НАФТА; г) АСЕАН.*

100. Реєстраційне посвідчення, видане цією організацією, підтверджує стабільний фінансовий стан підприємства, дає гарантію довіри до них:

*а) Торгово-промислова палата України; б) Міжнародна організація праці;
в) НАФТА; г) АСЕАН.*

Питання до заліку з вибіркової освітньої компоненти
«Міжнародні союзи та об'єднання нової та новітньої доби»

1. Мета, завдання курсу «Міжнародні союзи та об'єднання Нової та Новітньої доби».
2. Поняття про міжнародні союзи та об'єднання. Їх ознаки та класифікація.
3. Роль міжнародних союзів та об'єднань у Новій та Новітній історії.
4. Характеристика джерел та бібліографічний аналіз освітньої компоненти.
5. Династичні шлюби як основа міждержавних об'єднань та союзів у Середні віки.
6. Міжнародні союзи у зовнішній політиці держав Західної та Центральної Європи в XVI – на поч. XVIII ст. Утворення антигабсбурзької коаліції.
7. Вплив Реформації на формування міжнародних союзів та об'єднань у Західній та Центральній Європі.
8. Антифранцузькі коаліції кінця XVII – поч. XVIII ст.
9. Роль міжнародних союзів західних держав у процесі колоніального поділу світу.
10. Міжнародні союзи у зовнішній політиці держав Північної та Східної Європи в XVI – на поч. XVIII ст.
11. Антиосманські міжнародні союзи Нової доби.
12. Формування антифранцузьких коаліцій у період наполеонівських війн.
13. Віденський конгрес та його вплив на подальшу долю формування міжнародних союзів та об'єднань у Європі.
14. Священний союз. Конгреси Священного союзу.
15. Крах «віденської системи» міжнародних відносин у Європі.
16. Міжпарламентський союз.
17. Союз трьох імператорів.
18. Формування Троїстого союзу.
19. Створення Антанти. Початок протистояння між Антантою та Троїстим союзом.
20. Передумови виникнення міжнародних організацій, характерні риси перших утворень, основні етапи розвитку.
21. Класифікація міжнародних організацій.
22. Правові норми, принципи та функції міжнародних організацій.
23. Основні органи міжнародних організацій та їх значення. Міжпарламентські й адміністративні органи.
24. Процедура створення та припинення існування міжнародних організацій.
25. Процес створення Організації Об'єднаних Націй.

26. Призначення і структура ООН.
27. Сучасні проблеми людства і роль ООН у їх вирішенні.
28. Участь України в роботі ООН.
29. Офіційні цілі ООН. Принципи ООН.
30. Генеральна Асамблея, секретаріат і постійні комітети, економічна і соціальна рада.
31. Установи з економічних питань і постійні комітети, функціональні комісії й органи експертів. Регіональні комісії.
32. Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ).
33. Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ).
34. Всесвітній поштовий союз (Женева, Швейцарія).
35. Міжнародний валютний фонд. Група Світового банку.
36. Організація ООН з промислового розвитку. Продовольча і сільськогосподарська організація ООН.
37. Конференція ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД).
38. Всесвітня Туристська організація.
39. ООН з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО).
40. Міжнародне Агентство по Атомній енергії (МАГАТЕ).
41. Міжнародна морська орган
42. Міжнародна організація праці.
43. Міжнародний союз електров'язку. Всесвітня метеорологічна організація.
44. Програма розвитку ООН (ПРООН).
45. Економічна та соціальна Рада ООН (ЕКОСОР).
46. Світова організація торгівлі (СОТ). Міжнародні торговельні організації.
47. Організація країн-експортерів нафти – ОПЕК.
48. Міжнародне енергетичне агентство (МЕА).
49. Європейський союз (ЄС).
50. Співдружність незалежних держав. Євразійське економічне співтовариство.
51. Північноамериканська угода про вільну торгівлю (НАФТА).
52. Азіатсько-Тихоокеанське економічне співробітництво (АТЕС).
53. Асоціація держав Південно-Східної Азії. Ліга арабських держав.
54. Південний спільний ринок (МЕРКОСУР). Латиноамериканська асоціація інтеграції (ЛААІ).
55. Порядок створення, компетенція, методи впливу на вирішення глобальних проблем.
56. Всесвітній економічний форум.
57. Організація Червоного Хреста та Червоного Півмісяця.

58. Грінпіс.
59. Міжнародний олімпійський комітет (МОК).
60. Міжнародні торгівельні і торговельно-промислові палати.

Критерії оцінювання знань здобувачів освіти

Кожне завдання, виконане здобувачем освіти на семінарському занятті, оцінюється за 100-бальною шкалою:

95 – 100 балів	«відмінно»	здобувач освіти дає змістовну відповідь з використанням додаткової літератури та джерел передусім іноземною мовою, здійснює власний аналіз і висновки, постійно доповнює протягом заняття; вчасно та повністю готовий до всіх питань заняття (усно та письмово), у тому числі підготовлено доповідь або реферат на одну із запропонованих тем, змістовно виконано всі, без винятку, завдання семінарського заняття.
90 – 94 балів		Здобувач освіти подав змістовну відповідь із використанням додаткової літератури та джерел передусім іноземною мовою, запропонував власний аналіз і висновки з питань та хоча б одного разу доповнив до інших питань протягом заняття; при цьому спостерігаються деякі неточності при висвітленні питань; забезпечено вчасну повну готовність до всіх запитань заняття (усно та письмово); своєчасно та повністю виконано всі завдання семінарського заняття з певними помилками.
83 – 89 балів	«добре»	Здобувач освіти змістовно відповів або здійснив кілька суттєвих і якісних доповнень під час заняття з використанням додаткової літератури українською мовою; при цьому допущено певні неточності у відповіді, спостерігається недоопрацювання окремих питань чи підпитань; неможливість здійснити власні аналіз і висновки до запитань; при цьому є вчасна готовність відповідей на всі запитання заняття (усно та письмово) або вчасне виконання завдань семінарського заняття з окремими неточностями / недоопрацюваннями окремих питань.
74 – 82 балів		Здобувач освіти надав змістовну відповідь або декілька доповнень на занятті з використанням основної та додаткової літератури; проте допущено неточності та неналежне опрацювання окремих запитань; здійснено своєчасне змістовне виконання завдань семінарського заняття з неточностями / недоопрацюваннями з окремих питань.
67 – 73 балів	«задовільно»	Здобувач освіти відповідає на питання на основі лекційного матеріалу, при цьому використано певну додаткову літературу; здійснено одне чи кілька невеликих суттєвих доповнень до питань заняття; недостатні власні аналіз та висновки; виявлено неповну готовність до всіх або окремих питань заняття (усно та письмово); пасивна участь здобувача при повній письмовій готовності може оцінюватись за результатами можливого усного опитування від 60 до 73 балів протягом заняття або після нього.
60 – 66 балів		Відповідь здобувача освіти непослідовна, неточна та фрагментарна, здійснена на основі переважно лекційного матеріалу, відсутність доповнень або несуттєві доповнення до питань заняття; неякісні власні аналіз та висновки; неготовність до окремих питань заняття (усно та письмово); невчасне виконання / невиконання окремих завдань семінарського заняття (у встановлені строки).

45 – 59 балів	«незадовільно»	Здобувач освіти демонструє слабе або дуже слабе знання більшості питань на основі лекційного матеріалу; відсутні доповнення до питань; не може робити власні аналіз і висновки до питань; неготовність до більшості питань семінарського заняття або невиконання у встановлені терміни більшості завдань семінарського заняття
25 – 44 балів		Незнання або дуже слабе знання здобувачем освіти всіх або майже всіх питань на основі лекційного матеріалу; відсутні доповнення до питань; не може здійснити власні аналіз і висновки до запитань; не готовий до всіх або майже всіх питань семінарського заняття (усно та письмово) або не виконано у встановлені строки завдань до семінарського заняття.
0 – 24 балів	«незадовільно» без перекладання	Здобувач освіти за допомогою викладача здатен розпізнати зміст освітньої компоненти, але при аналізі не може навести приклади; розпізнає окремі поняття освітньої компоненти, вірно здатен відповісти на конкретні запитання «так» чи «ні», але пояснити не може.

Шевчук А. В. Методичні рекомендації для підготовки до семінарських занять з вибіркової освітньої компоненти «Міжнародні союзи та об'єднання нової та новітньої доби». Житомир: Вид. ЖДУ імені Івана Франка, 2023. 39 с.

Підписано до друку . Формат 60x84/16. Папір офсетний.

Гарнітура Таймс. Ум.-дрк. арк. 1,7.

Наклад 100. Зам.

Видавництво Житомирського державного університету імені Івана Франка

м. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40

Свідоцтво про державну реєстрацію: серія ЖТ №10 від 07.12.2004 р.

електронна пошта (E-mail): zu@zu.edu.ua